

Előterjesztés

A Balaton Kiemelt Térség 2020. évre vonatkozó monitoring jelentéséről (előzetes jelentés)

Bevezetés

A Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Koncepciója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek. Ez a döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. A döntéstámogató munka elvégzését a Tanács munkaszervezetére, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft-re (BIFÜ Nkft) bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 db térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A 11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 db további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet- és természetvédelem
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett BFT 1/2016. (02.12.) határozatában rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. A Vidékfejlesztési Program (VP) pályázatait külön adatbázisban kerülnek rögzítésre és feldolgozásra, amelyek állásáról jóváhagyott adatközlés alapján eddig két alkalommal, egy 2018. áprilisi és egy 2019. szeptemberi adatleválogatás alapján tudtunk beszámolni.

Az Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a 1861/2016 (XII. 27.) sz. Kormányhatározat, mely a FAIR rendszerben monitorozható operatív programok összegei alapján 246,9 milliárd Ft, vidékfejlesztéssel együtt 263,7 milliárd Ft uniós forrást, a hazai forrásokkal együtt mintegy 365,4 milliárd Ft fejlesztési forrást dedikált a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet számára.

A BFT által elrendelt feladaton túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a 37/2010. sz. Kormányrendelet. Ez a rendelkezés az országos területi

monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát.

A jelen monitoring beszámoló célja az előző, 2020 májusában beterjesztett monitoring jelentés óta eltelt idő, primer módon a 2020 évre vonatkozó adatok alapján a 37/2010. sz. Kormányrendeletben előírt kötelezettségek teljesítésére törekvés.

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően, valamennyi indikátor adatai alapján összeállított részletes monitoring jelentés – a szükséges adatok egy részének hiánya miatt – jelenleg még nem, csak 2021 májusában kerülhet a Balaton Fejlesztési Tanács elé.

A 37/2010. Kormányrendelet előírása szerint 2021. március 31-ig, az addig rendelkezésre álló adatokkal frissített tartalmú előzetes jelentést megküldjük a rendeletben meghatározott szervezetek részére.

Az előzetes monitoring beszámoló a rendelkezésre álló adatok alapján az alábbi, kiemelten fontos témaköröket tartalmazza:

- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban foglalt fejlesztés stratégiai célok megvalósulási folyamata
- Demográfiai jellemzők, társadalom
- Turizmus, vendégforgalom
- Foglalkoztatás, munkanélküliség

A jelentés elkészítésében külön prioritásként szerepelnek a 2020 évben kibontakozó koronavírus-járvány által okozott vendégforgalmi és munkaerő-piaci hatások.

Az elkészült monitoring jelentés fontosabb eredményei

A **Balaton Kiemelt Üdülőkörzet nyertese a 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak** forrásallokációjának. Mind a statisztikai nagyrégiókkal, mind a régiókkal, mind pedig a megyékkel összehasonlítva azoknál jóval kedvezőbb értékkel rendelkezik a **teljes eredményességi mutató**, a támogatott és kifizetett – **ténylegesen megvalósult programok** alapján **az egy főre jutó kifizetett támogatási értékek** tekintetében. **Az egy lakosra jutó kifizetett összeg 2021 januárjában a BKÜ területén eléri az 1,45 millió Ft-ot, ami több mint 180 %-a az országos átlagértéknek (≈803 ezer Ft/fő).**

Lényeges **új eredmény**, hogy a **Balaton térsége úgy érte el ezt a kedvező eredményességi és megvalósulási szintet**, hogy a támogatott és kifizetett, **ténylegesen megvalósult programok** aránya **valamennyi NUTS összehasonlítási keresztmetszet szerint az utolsó**. Ez azt jelenti, hogy **arányaiban kevesebb pályázat kapott arányosan sokkal nagyobb támogatásösszeget**. Ez a fordított összefüggés értelemszerűen **nem véletlen, a 1861/2016 sz. Kormányhatározat** stratégiai prioritásainak **megvalósulásával** hozható összefüggésbe. A térség kedvező forrásszerzési pozíciója a nagyszabású vasúti- és közúti infrastruktúra-fejlesztési projekteket nem számítva is kimutatható. A FAIR 2021. január 20-i adatai szerint a **BKÜ-ből 2924 db pályázat érkezett be** a különböző operatív programok pályázataira, ez **az összes FAIR-ban rögzített magyarországi pályázat mintegy 4%-a**. Az üdülőkörzet területéről benyújtott pályázatok **93,2 %-a sorolható** a 1861/2016 sz. Kormányhatározat kereteibe. A teljes eredményesség mutató alapján összesen 1468 db uniós társfinanszírozású fejlesztési projekt valósult meg az üdülőkörzetben, és további 188 db támogatott program még nem jutott el a kifizetési fázisig. A **támogatások döntő többsége parti és partközeli településekhez**

csoportosítható. A térség Somogy megyei részén azonosítható a legnagyobb forrásigény és itt a legmagasabb a megítélt és a kifizetett összeg nominális értéke is.

A **1861/2016. Kormányhatározattal** kapcsolatos forráskihelyezés a fentieknek megfelelően igen előrehaladott, és továbbra is intenzíven zajlik. A **források túligénylése a FAIR-ban monitorozható érintett operatív intézkedések vonatkozásában 182,3 %-os**, mintegy 450 Mrd Ft, amellett hogy a kormányhatározatban rögzített témakörökben **331,9 Mrd Ft támogatás került megítélésre**, ami a jogszabályban rögzített támogatások kihelyezésének **134,4 %-os túlteljesítését** jelenti. A kormányhatározatban nevesített témakörök kapcsán **kifizetett összeg 300,2 Mrd Ft**, ami a FAIR-ban vizsgálható hat stratégiai prioritás **teljesülésének 121,6 %-os arányát jelenti, vagyis a kifizetések több mint ötödével haladják meg a dedikált keret összegét**. A **turisztikai fejlesztések, illetve a környezetvédelem, jelesül a vízminőség és biztonság vonatkozásában még nem érte el a kifizetések aránya a dedikált keretösszeget**, a többi ágazati tématerületen jelentős **kerettúllépés** tapasztalható.

A balatoni vendégforgalom döntő hányada a **kereskedelmi szálláshely-szolgáltatás forgalmában** generálódik. Az üdülőkörzetbe érkező külföldi és belföldi vendégkör egymáshoz viszonyított szerkezeti aránya az elmúlt évtizedek során többször is módosult. Az utóbbi egy évtized változáshatásai **egyre bővülő belföldi és csökkenő külföldi vendégrészesedést** jeleznek, összességében **jelentős keresletnövekedés** mellett. A kereskedelmi szálláshelyek vendégeinek száma 2010 és 2019 között csaknem **700 ezer fővel** növekedett, **2019-ben meghaladta 1,9 millió** főt. Hasonló tendenciamozgást láthatunk a vendégéjszakák számának váltoásaiban is, a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszaka száma **2010 és 2019 között 4,2 millióról 5,9 millióra** nőtt a Balaton körül. Az elmúlt évtizedben növekvő vendégforgalom **rövidülő tartózkodási időhöz** vezetett, aminek lényeges komponense a **térségben hosszabb ideig tartózkodó külföldi vendégkör forgalmának csökkenése**, mivel a belföldi vendégek rövidebb időre érkeznek, de sokkal gyakrabban, mint a külföldiek. A turizmus koronavírus járvány előtti jó térségi teljesítményét alátámasztó tény a **REVPAR és a szobaátlagárak** alakulásának növekvő volumene, az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj a 2010 évi 4700 Ft körüli értékről 2019-re 9 ezer Ft, a szobaátlagár 11700 Ft-ról közel 18700 Ft-ra nőtt.

A 2020 során bekövetkezett, **két megbetegedési hullámban kibontakozó koronavírus-járvány** nyomán előállt helyzet a Balaton térségében megkerülhetetlen szerepkört betöltő **turizmusgazdaság kikényszerített leállását** eredményezte. Az egészségvédelmi céllal érvénybe léptetett korlátozások hatására **tavasszal és ősszel is radikális mértékben visszaesett a turizmus**, de még a két koronavírus-járvány megbetegedési hullám közötti, szerencsésen az idegenforgalmi főszezon idejére feloldott korlátozások hatására megélenkülő forgalom is elmaradt a 2019 évi azonos időszak forgalmától. A nyári időszakban megélenkült vendégforgalom a **szoba és a férőhely-kapacitások jelentős növekedését** okozta, amit ezzel párhuzamban a **kereskedelmi szálláshelyek radikális, és az országosnál jóval magasabb áremelkedése** kísért. A szobaátlagárak **2020 augusztusára 30 ezer Ft** közelébe emelkedtek.

Az üdülőkörzet területén **2010-2019 között éves szinten 9,25%-ról 3,71 %-ra csökkent a 15-64 éves korcsoportra vetített munkanélküliségi ráta**. 2019 év végén az országos (3,5 %) és a BKÜ munkanélküliségi ráta értéke sokkal alacsonyabb volt az euró-övezeti (7,5 %), akár az Európai Unió 28 tagországának közös munkanélküliségi rátájánál (6,8 %). A munkanélküliség csökkenése a foglalkoztatás emelkedésével járt. A munkaerőpiacon évtizedes távlatban kialakult nemzetgazdasági, családgazdasági, akár egyéni szempontok alapján kialakult kedvező folyamatokat szakította meg a 2020 évi koronavírus-járvány, amely a foglalkoztatás mértékének csökkenését és a **munkanélküliség újolagos emelkedését** eredményezte. 2020 év során a **regisztrált munkanélküliség a 2019 évi 3,71 %-ról éves átlagban 5,41 %-ra emelkedett. A munkanélküliség növekedése trendtörő módon az év második negyedében következett**

be, amikor a munkanélküliség időben tartós szezonális ingadozása alapján csökkenést várhattunk volna. Ez a jelenség a koronavírus-járvány társadalmi és gazdasági halmazati hatásaival hozható összefüggésbe.

A 2019 évi adatok alapján a kiemelt üdülőkörzet **állandó népessége 271 282 fő, a lakónépesség száma 257 620 fő**, mindkét népességszám gyűjtő mutató alapján **magasabb, mint az előző évi adat**, ilyen jelenségre több mint egy évtizede nem volt példa. Ahogy országosan, úgy a BKÜ területén is **negatív a születések és a halálozások egyenlege**, amely jelenség **a lakosság országosnál is nagyobb nagymértékű előregedésével** társul, súlyos demográfiai kihívást képez a térségben. Az élveszületések és halálozások ezer lakosra vetített egyenlege **2019-ben -6,21**, ugyancsak **kedvezőbb, mint a 2018 évi adat**, ezzel együtt a 2018 évi -6,55 ezrelék a 21. század eddigi legkedvezőtlenebb értéke volt. Régóta ismert tény, hogy az üdülőkörzet népessége nem csökken a természetes fogyás ütemében, a fogyatkozás ütemét a vándorlás **tartósan pozitív egyenlege mérsékli**, ezzel együtt a vándorlás összefüggésbe hozható a térség népességének országosnál magasabb előregedésével is. Az üdülőkörzet **60 + éves** népességre számított öregedési indexe **2019-ben elérte a 2,47-es** értéket, ugyanakkor a **65 + éves** népesség esetében is **1,85**. Az **eltartott népesség** rátaértéke a népességfogyatkozás és az öregedés együttes hatásai nyomán **fokozatosan növekszik**. Jelen állás szerint **még két gazdaságilag aktív életkorú** személy jut **egy inaktív életkorú** személyre az üdülőkörzetben.

Siófok, 2021. február 12.

Balatoni Integrációs Kh. Np. Kft.

Készítette: Társadalomtudományi Kutatócsoport

Határozati javaslat

...../2021. (02. 19.) BFT határozat

A Balaton Fejlesztési Tanács a Balaton Kiemelt Térség 2020. évre vonatkozó monitoring jelentéséről (előzetes jelentés) szóló előterjesztést megtárgyalta és az alábbi határozatot hozta:

A Tanács a Balaton Kiemelt Térség 2020. évre vonatkozó előzetes monitoring jelentését megtárgyalta és elfogadja.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: értelem szerint